

BAKALÁŘSKÉ STUDIUM

Studijní program	Učitelství pro mateřské školy
Forma studia	prezenční a kombinovaná
Rok	2023/2024

Tematické okruhy a doporučená literatura ke státním závěrečným zkouškám:

1. Edukace v mateřské škole
2. Vývojová psychologie
3. Didaktika mateřské školy spojená s obhajobou portfolia praxí

Každý student u SZZ předloží výzkumný materiál k bakalářské práci (dotazníky, záznamy rozhovorů apod. – podle typu výzkumu) a portfolio ze souvislé praxe.

OKRUHY KE SZZ Z EDUKACE V MATEŘSKÉ ŠKOLE

1. Pedagogika jako systém věd. Teoretická analýza.
2. Teoretická analýza pojmu edukace.
3. Dětství jako sociální a kulturní fenomén.
4. Volný čas a mimoškolní výchova – analýza pojmů.
5. Historické mezníky předškolní výchovy.
6. Počátky a vývoj předškolních institucí u nás i v Evropě.
7. Reformní a alternativní pedagogické směry v předškolní výchově.
8. Vzdělávání dětí od 5 -ti let v současných podmínkách v ČR.
9. Komplementarity a polarity funkcí mateřské školy a základní školy. Spolupráce mateřské a základní školy.
10. Učitel mateřské školy. Požadavky na učitele. Profesní kompetence učitele mateřské školy.
11. Školský systém ČR (legislativa, pedagogické dokumenty, kurikulární dokumenty).
12. Mateřská škola, školní výchovně-vzdělávací zařízení v školském systému ČR.
13. Kurikulum mateřské školy. Teoretická analýza v současnosti.
14. Rodina dítěte jako primární činitel socializace.
15. Funkce rodiny. Vztah mezi rodinou a školou.
16. Úlohy a funkce mateřské školy.
17. Hra a pojetí hry.
18. Analýza uplatňovaných modelů a principů v edukaci dětí od 2 do 3 let.
19. Analýza obsahů vzdělávání v mateřské škole.
20. Organizování procesu edukace v mateřské škole.
21. Diagnostikování v mateřské škole. Formativní hodnocení.
22. Strategie, techniky a nástroje diagnostikování.
23. Klima v mateřské škole. Tvorba klimatu a úloha učitele při tvorbě klimatu.
24. Odklady povinné školní docházky – analýza situace.
25. Evaluace a autoevaluace v mateřské škole.
26. Oblasti, cíle, metody, techniky, systém evaluace školy, evaluace vzdělávacích výsledků dětí.
27. Přístupy k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřské škole.

Doporučená literatura:

- Bečvářová, Z. (2010). *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Portál.
- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2022). *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let (2. díl)*. Edika.
- Hašková, H., Saxonberg, S., & Mudrák, J. (2012). *Péče o nejmenší. Boření mýtů*. Slon.
- Janík, T. (2021). *Vše pro výchovu: lekce z pedagogiky*. Masarykova univerzita.
- Kolář, Z., & Vališová, A. (2009). *Analýza vyučování*. Grada.

- Majerčíková, J., & Rebendová, A. (2016). *Mateřská škola ve světě univerzity*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.
- Majerčíková, J. (2017). Odklady povinné školní docházky v perspektivě učitelek mateřských škol. *Orbis Scholae*, 11(1), 9-30.
- Navrátilová, H., & Petrů Puhrová, B. (2018). *Máme hračku, tak co s ní?: od teorie k verifikaci v prostředí mateřské školy*. Univerzita Tomáše Bati.
- Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Grada.
- Opravilová, E., & Uhlířová, J. (2019). *Příběhy české mateřské školy: vývoj a proměny předškolní výchovy*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=2099642&authtype=ip,shib&custid=s3936755>
- Otevřelová, H. (2016). *Školní zralost a připravenost*. Portál.
- Pacholík, V., Lipnická, M., Machů, E., Leix, A., & Nedělová, M. (2015). *Specifika edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.
- Průcha, J. et al. (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání. Přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Wolters Kluwer ČR.
- Průcha, J. (2017). *Moderní pedagogika (Šesté, aktualizované a doplněné vydání)*. Portál.
- Syslová, Z. (2013). *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Grada.
- Syslová, Z., Borkovcová, I., & Průcha, J. (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace*. Wolters Kluwer ČR.
- Syslová, Z., Kratochvílová, J., & Fikarová, T. (2018). *Pedagogická diagnostika v MŠ: práce s portfoliem dítěte*. Portál.
- Vašíková, J., & Žáková, I. (2017). *Význam primární logopedické prevence v rozvoji řečových a jazykových schopností dětí předškolního věku*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.
- Wiegerová, A., & Gavora, P. (2014). Proč se chci stát učitelkou v mateřské škole? Pohled kvalitativního výzkumu. *Pedagogická orientace*, 24 (4), 510–534.
- Wiegerová, A. et al. (2015). *Profesionalizace učitele mateřské školy z pohledu proměn kurikula*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.

OKRUHY KE SZZ Z VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE

1. Vývojová psychologie. Zaměření oboru. Vztah vývojové psychologie k edukaci dítěte předškolního věku.
2. Osobnost v pojetí současné psychologie.
3. Temperament a charakter. Používání těchto pojmů v psychologii. Klasifikace temperamentu.
4. Vývoj charakteru. Charakterové vlastnosti. Vůle a rozhodování. Kultivace temperamentu, charakteru a vůle.
5. Poznávací (kognitivní) procesy. Čítí, vnímání, představivost, fantazie.
6. Řeč a její vývoj v předškolním věku.
7. Kategorie asociace. Asociační zákony. Kognitivní styl. Pozornost a vědomí.
8. Paměť a její vývoj v předškolním věku.
9. Rozvoj myšlení dítěte předškolního věku.
10. Schopnosti. Klasifikace schopností. Vlohy a schopnosti.
11. Nadání, talent. Inteligence a řešení problémů. Emoční inteligence. Problematika nadaných dětí.
12. Motivace a potřeby. Význam motivace a možnosti jejího rozvíjení v rámci výchovně-vzdělávacího procesu v prostředí mateřské školy.
13. Aktivační faktory osobnosti - zájmy, potřeby, hodnoty, ideály. Aspirace. Zájmy a potřeby dítěte předškolního věku.
14. Konflikt. Konfliktní situace. Frustrace, deprivace, stres.
15. Frustrace jako sociální situace, frustrace jako stav (prožitek). Typické reakce dětí na frustraci. Frustrační tolerance. Sociální faktory utváření odolnosti vůči stresu a frustraci.
16. Obecné znaky a zákonitosti psychického vývoje a jejich vztah k vývojovým teoriím (S. Freud, E. H. Erikson, J. Piaget a L. Kohlberg).
17. Prenatální vývoj, porod a rizika s nimi spojená. Obecná charakteristika se zaměřením na podstatné aspekty.
18. Zdravý novorozenec a specifika dětí výrazně nedonošených nebo jinak vývojově ohrožených.
19. Kojenecký věk se zaměřením na podstatné momenty kognitivního, percepčního a emočního vývoje, vývoje řeči, motorického vývoje, hry a sociálního chování.
20. Charakteristika batolecího období, typické znaky uvažování a některé další aspekty kognitivního vývoje. Rozvoj verbálních schopností, emočního vývoje, sebepojetí a socializace dítěte.
21. Proměny předškolního období. Rozvoj verbálních schopností, emočního vývoje, sebepojetí a socializace dítěte. Školní zralost.
22. Dětská hra a kresba.
23. Školní věk - obecná charakteristika a periodizace tohoto věku.
24. Vývojová specifika u dětí se zrakovým, sluchovým nebo tělesným postižením.
25. Děti s podezřením na některou z poruch autistického spektra. Mentální retardace.

26. Neurotické poruchy u dětí. Symptomatologie, příčiny, možnosti psychologického a pedagogického korektivního ovlivnění.
27. Poruchy nálad a afektivní poruchy v předškolním věku.
28. Jedinec v sociální skupině. Vliv sociální skupiny na vývoj jedince.
29. Psychologie rodiny. Vývojový cyklus rodiny. Vztahy a procesy v rodině. Sociální dovednosti a možnosti jejich rozvíjení v prostředí rodiny.
30. Rizikové faktory rodinného prostředí a jejich vliv na vývoj a rozvoj osobnosti dítěte. Diagnostika rodiny.

Doporučená literatura

- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2022). *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let (2. díl)*. Edika.
- Čáp, J., & Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Portál.
- Dittrichová, J. et al. (2004). *Chování dítěte a raného věku a rodičovská péče*. Grada.
- Fichnová, K., & Szobiová, E. (2007). *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí*. Portál.
- Fontana, D. (2003). *Psychologie ve školní praxi*. Portál.
- Gilberg, CH., & Peeters T. (2008). *Autismus – zdravotní a výchovné aspekty*. Portál.
- Helus, Z. (2004). *Dítě v osobnostním pojetí*. Portál.
- Hoskovicová, S. (2006). *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Grada.
- Klenková, J., & Kolbáková, H. (2003). *Diagnostika předškoláka*. MC nakladatelství.
- Konečný, J., & Urbanovská, E. (2002). *Psychologie pro učitele*. Univerzita Palackého.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Grada.
- Langová, M. (2005). *Psychologické aspekty školního poradenství*. Univerzita J. E. Purkyně.
- Lazarová, B. (2005). *Netradiční role učitele: o situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. Paido.
- Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Portál.
- Mertin, V., & Gillernová, I. (2003). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Portál.
- Opatřilová, D. (2006). *Pedagogicko-psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. MU.
- Pugnerová, M. (2019). *Psychologie: pro studenty pedagogických oborů*. Grada.
- Šulová, L. (2004). *Raný psychický vývoj dítěte*. Karolinum.
- Vágnerová, M. (2017). *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Raabe.
- Vágnerová, M., & Lisá, L. (2021). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání (Vydání třetí, přepracované a doplněné)*. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.

OTÁZKY K SZZ Z DIDAKTIKY MATEŘSKÉ ŠKOLY SPOJENÉ S OBHAJBOU PORTFOLIA PRAXÍ

1. Současné pedagogicko-didaktické koncepce uplatňované v mateřských školách.
2. Teorie Piageta a její odkaz pro didaktiku předškolního věku.
3. Teorie Vygotského a její odkaz pro didaktiku předškolního věku.
4. Klíčové kompetence a jejich teoretický rozbor.
5. Analýza rámcového vzdělávacího programu.
6. Tvorba školního vzdělávacího programu.
7. Cíle a kompetence – analýza pojmů.
8. Pojetí, cíle, vzdělávací obsah, vzdělávací oblasti.
9. Analýza pojmů pedagogická strategie, organizační forma, vyučovací metoda, vyučovací prostředek, pomůcka.
10. Tradiční a netradiční organizační formy v mateřských školách a jejich aplikace.
11. Moderní přístupy k aplikaci inovativních metod v předškolním vzdělávání.
12. Podmínky předškolního vzdělávání. Základní terminologie.
13. Plánování činností v mateřské škole.
14. Rozvoj počáteční jazykové a literární gramotnosti v MŠ.
15. Logické myšlení a matematika v MŠ – cíle, úkoly v MŠ.
16. Procesy rozvoje matematických představ. Geometrická a prostorová představivost.
17. Rozvíjení přírodovědného poznání u dětí předškolního věku.
18. Badatelsky orientované strategie vzdělávání v kurikulu mateřské školy.
19. Environmentální a multikulturní výchova ve školních vzdělávacích programech mateřských škol. Udržitelný rozvoj.
20. Výchova ke zdraví v školních vzdělávacích programech mateřských škol.
21. Dramatická výchova – metody a techniky využívané v MŠ.
22. Hudební činnosti v mateřské škole.
23. Výtvarné činnosti v mateřské škole.
24. Rozvoj lokomocí a pohybové činnosti v mateřské škole.

Doporučená literatura:

- Havlíňová, M. a kol. (2006). *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Portál.
- Doušková, A., & Porubský, Š. (2009). *Didaktický model materské školy*. UMB.
- Dvořáková, H. (2009). *Pohybové činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Hejný, M. Kuřina, K. (2001) *Dítě, škola a matematika. Konstruktivistické přístupy k vzdělávání*. Portál.
- Kolář, Z., & Vališová, A. (2009). *Analýza vyučování*. Grada.
- Koželuhová, E. (2022). *Čtenářské strategie u předškolních dětí a nečtenářů*. Portál.
- Kubecová, M., Pehelová, M., Slavíková, M., Růžicková, V., & Váňová, H. (2017). *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí*. Raabe.

- Majerčíková, J., Wiegerová, A., Gavora, P., & Navrátilová, H. (2020). *Vzdělávání založené na bádání dětí v podmínkách mateřských škol*. Nakladatelství UTB.
- Maňák, J., & Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Paido.
- Mooney, C. G. (2013). *Theories of childhood: an introduction to Dewey, Montessori, Erikson, Piaget, and Vygotsky (2nd ed.)*. Redleaf Press.
- Navrátilová, H., & Petrů Puhrová, B. (2018). *Máme hračku, tak co s ní?* Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
- Nováková, E., & Novák, B. (2019). *Matematická pregramotnost a učitelé mateřských škol*. Muni Press
- Petrová, Z. (2008). *Vygotského škola v pedagogike*. TU.
- Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S. a kol. (2013). *Tvorba jako způsob poznávání*. Karolinum.
- Smolík, F., & Gabriela Seidlová Málková. (2015). *Vývoj jazykových schopností: v předškolním věku*. Grada.
- Syslová, Z. et al. (2019). *Didaktika mateřské školy*. Wolters Kluwer.
- Szimethová, M., Wiegerová, A., Horká, H. (2012). *Edukačné rámce prírodovedného vzdelávania*. FHS UTB.
- Svobodová, E. (2007). *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. JU v ČB.
- Svobodová, E., & Švejdová, H. (2011). *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Portál.
- Vališová, A., & Kovaříková, M. (2021). *Obecná didaktika a její širší pedagogické souvislosti v úkolech a cvičeních*. Grada.
- Vygotskij, L. S. (2004). *Psychologie myšlení a řeči*. Portál.